

Senyores i senyors claustrals,
Molt Honorable Senyor Francesc Antich, president del Govern de les Illes Balears,
Excel·lentíssim Senyor Felicià Fuster, president del Consell Social,
Honorables i Il·lustríssimes autoritats,
Amigues i amics,

En primer lloc vull aprofitar l'ocasió de l'obertura solemne del curs acadèmic 2001-2002 per saludar ben amicalment, en nom de tota la comunitat universitària, tots els que avui ens heu volgut acompanyar en aquest acte carregat d'il·lusions i reptes, però també de neguits.

Senyor president, moltes gràcies pel vostre discurs i pels nous compromisos contrets.

Gràcies moltes també al doctor Roig, per haver acceptat de fer la lliçó inaugural, que ha resultat vertaderament magistral i especialment emotiva per a mi, ja que vós representau bona part de la història d'aquesta universitat: primer com a vicerector de la Universitat de Barcelona i vicerector de la Universitat Autònoma de Barcelona, simultàniament, delegat als centres establerts a Mallorca en els inicis de la recuperació de l'activitat universitària; com a president de la Comissió Gestora, després; i ara com a Rector Honorari i professor a punt de jubilar-vos.

Abans de continuar la meva intervenció vull palesar un nostàlgic record, que volem compartir amb els seus familiars i amics, per l'auxiliar de serveis José M. Palao González, qui ens ha deixat durant el passat curs.

La Secretària General ha relatat els fets més rellevants i importants del curs passat, però vull aprofitar l'ocasió per agrair al doctor Josep Servera la cura que ha tingut a l'hora de dur a terme les no gens fàcils funcions del Vicerectorat de Professorat i Departaments, durant els sis anys de mandat. Gràcies, Pep, pel teu ajut i suport, i també pels llibres que m'has induït a llegir.

L'ha substituït la doctora Esperança Munar, de qui em consta que ho fa amb la millor voluntat de contribuir a la gestió d'aquesta universitat. Des d'aquí vull encoratjar-la i agrair-li la seva disponibilitat amb la seguretat que farà la feina encomanada —per a la qual necessitarà bones dosis de paciència— amb rigor i honestat.

Bé, avui, amigues i amics, encetam un nou curs amb la càrrega emocional de qui comença una renovada aventura: l'aventura de conrear, any rere any, el coneixement.

Ja sabeu que un nou curs duu implícit, per als qui vivim la Universitat, un conjunt de nous projectes i de nous reptes, així com la consolidació d'aquells ja començats que ens esperonen per a la feina diària de l'activitat acadèmica: sigui la de recerca, sigui la de transmissió de coneixements i sabers, sigui la de gestió d'aquesta complexa institució amb de més de quinze mil persones.

Parlem, doncs, d'aquells aspectes, fets o per fer, que marcaran aquest curs acadèmic:

Primer, des del punt de vista de l'**ordenació acadèmica i el professorat**:

- S'han posat en marxa la llicenciatura de Filologia Anglesa i la diplomatura de Fisioteràpia; dos estudis que han tingut una demanda significativament elevada, la qual cosa fa que menys estudiants hagin demanat trasllat d'expedient per anar-se'n a estudiar a altres indrets. Això, que en si mateix és una bona notícia, fa que cada cop més s'aproximi la demanda a l'oferta d'estudis.

-S'ha planificat l'avaluació de qualitat de tots els centres (també dels serveis) fins al 2006, la qual cosa incideix en la millora qualitativa i en la presa de decisions a partir dels resultats dels dictàmens de les avaluacions successives.

- Hem finalitzat l'aplicació del document de plantilla, la qual cosa fa que hàgim d'arribar a un acord amb la Conselleria d'Educació i Cultura per tal de garantir, almenys, el sistema de promocions actual fins que es conegui la nova estructura de professorat i els mètodes d'accés i promoció derivats de la nova Llei.

- S'ha construït un nou edifici, que entrarà en funcionament el proper dilluns, per millorar els espais docents i departamentals; al mateix temps continua la construcció de l'edifici que ha d'encabir els estudis de Dret i Econòmiques.

- Hem començat a debatre aspectes de la creació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior, en l'horitzó de l'any 2010, al qual em referiré més endavant.

Segon, cal dir que la **investigació** i la **política científica** constitueixen un dels trets més importants de la nostra universitat, per la seva gran qualitat, en termes generals, que ens situa en el setè lloc pel que fa la productivitat científica; igualment el coeficient de publicacions és un dels més alts d'entre totes les universitats espanyoles.

A més, aquests resultats de l'activitat científica adquireixen més importància pel fet que s'ha dut a terme en una comunitat on les xifres de despesa en I+D+I són de les més baixes de l'Estat (0,25 per cent del PIB enfront del 0,9 per cent de mitjana estatal) i on el nombre d'investigadors per mil habitants també és magre: 1'1 per mil enfront del 3,8 per mil de mitjana estatal.

En tot cas, som una universitat que creu que els resultats de la investigació són un dels elements més importants que podem aportar per al desenvolupament científic, cultural i tecnològic de la nostra societat.

Com a actuacions més destacables podem considerar:

- El començament de la construcció de l'edifici dels Serveis Científicotècnics, gràcies al cofinançament del Govern i dels fons FEDER, als quals hem tingut accés per primera vegada. Aquest edifici serà important pel suport a la investigació, però també perquè podrem oferir les seves instal·lacions a tothom que pugui necessitar-ne l'equipament o els sabers dels diferents grups de recerca.

- La constitució de l'Institut de Ciències de la Salut, juntament amb la Conselleria de Sanitat i Consum i l'INSALUD, com a catalitzador i impulsor dels estudis i investigacions en diferents camps d'aquestes ciències, tant dels que ja es fan a la UIB com dels que es puguin incentivar. Serà el segon institut de recerca mixt de la UIB, juntament amb l'IMEDEA, amb anys d'història al darrere, del qual es varen inaugurar abans-d'ahir les dependències d'Esporles.

Tant l'edifici de serveis com l'Institut seran dos elements importants de futur pel que fa la recerca, i arriben en un moment coincident amb la possible acceptació com a parc científic i tecnològic de la UIB, que podrà actuar individualment per obtenir recursos externs o amb sinergies amb el ParcBIT; amb l'arribada de nous contractes d'investigadors a través del Programa Ramón y Cajal; i coincident també amb l'anunci de l'esperat Pla d'I+D+I de les Illes Balears, per al qual des d'aquí demanam un calendari precís i una inversió suficient que corregeixin la sequera d'inversions de la Comunitat, tant des del punt de vista de recursos públics com privats, i es puguin començar a escalar llocs en la taula d'inversions en relació amb el PIB.

En tot cas, la Fundació Universitat-Empresa, l'OTRI i l'Oficina de Suport a la Recerca continuaran fent el seu paper important de connectar el teixit productiu amb les realitats i les potencialitats d'investigació de la UIB, tot propiciant les transferències dels seus resultats de recerca cap a la implantació de prototipus. I això, malgrat que el teixit productiu de la nostra societat, bàsicament de serveis, fa més difícil, però no impossible, la interacció ciència-tecnologia-empresa.

Tercer, des del punt de vista de l'**extensió universitària** i de les **relacions institucionals** com a eixos que ens permeten progressar en la projecció social de la Universitat, a través de difusió cultural, hem de ressenyar:

- La celebració dels vint-i-cinc anys de la Coral Universitat de les Illes Balears, que ha portat ben amunt el nom de la nostra universitat en totes les manifestacions musicals, locals, nacionals o internacionals, en què ha participat. Serà una forma de manifestar el nostre suport i agraïment a tots els cantaires pel seu esforç i participació desinteressada.

- El foment de l'esport a la Universitat, com una forma de cultura, però també d'estudi i recerca en el camp de l'activitat física.

- La major coordinació entre l'Oficina d'Informació i el Servei de Comunicació, tot consolidant les tasques que comporta la web de la Universitat, avui en procés de redisseny, una web catalogada com de les millors en l'informe de la societat de la informació a Espanya fet recentment per Retevisión.

- El reforçament del programa d'assessorament i suport a persones de la comunitat universitària amb discapacitats, tot participant en un projecte europeu. La continuïtat de les tasques d'Universitat Oberta i de les activitats en les diferents universitats d'estiu, ja presents a les quatre illes.

- L'expansió, a partir de la primera experiència de l'Ajuntament de Calvià, i la consolidació dels centres universitaris municipals. Avui ja són catorze els centres establerts, a la Part Forana de Mallorca i a Ciutadella, que conformen una xarxa de sinergies culturals i acadèmiques entre municipis i Universitat. Aquesta xarxa, que és singular a la nostra comunitat, és avaluada molt positivament per altres universitats com a exemple de col·laboració efectiva en l'espai educatiu entre municipi i universitat.

Quart, pel que fa la **internacionalització**, aquest darrer curs hem continuat la tasca d'incrementar i enfortir la nostra projecció a l'exterior, tot establint relacions duradores amb altres universitats del món, fomentant els intercanvis de professors i estudiants, desenvolupant actuacions i programes acadèmics conjunts, així com participant en xarxes plurals.

Fixades les nostres prioritats a Europa, a la Mediterrània i a Amèrica Llatina, hem de destacar:

- De les relacions amb Europa, la transcendència que ha assolit el Programa ERASMUS (hem passat de 53, fa cinc anys, a 112 estudiants que han sortit aquest curs cap a diferents universitats europees) i el programa Leonardo, que, en col·laboració amb la CAEB, ha permès que 72 dels nostres estudiants de darrer curs i titulats recents hagin pogut fer les pràctiques en empreses europees.

- De l'acció a la Mediterrània convé citar la nostra participació en una xarxa de 22 universitats de tota la Mediterrània (Université sans Murs, Tethys), la qual va celebrar el seu primer seminari intern de formació al nostre campus, utilitzant els nostres recursos telemàtics i avaluant la metodologia de Campus Extens.

- De l'atenció creixent que ens mereix Amèrica Llatina, el fet que a través del Programa de Cooperació Interuniversitària ens han visitat més de vint professors i alumnes, així com el començament de les activitats de la Fundació Càtedra Iberoamericana.

Cinquè, des del punt de vista de les **infraestructures** i del **medi ambient**, m'agradaria emfasitzar:

- Que seguim treballant en el pla d'eliminació progressiva de barreres arquitectòniques, en l'ordenació dels ambients rurals i naturals del campus i en la recollida selectiva de residus i implantació de polítiques d'estalvi d'aigua i paper.

- Que durant aquest curs durem a terme el concurs d'idees i l'elaboració del projecte tècnic per a la construcció de la nova Biblioteca-Paranimf, d'uns 12.000 m².

- Que durant aquest curs veureu la construcció del sistema de depuració d'aigües per llacunatge, que ens servirà per recuperar l'antiga zona humida de la Font de la Vila. Aquesta iniciativa, que volem que sigui finançada amb fons privats, ha rebut ja el suport econòmic de la Caja de Ahorros del Mediterráneo (CAM), i estam en negociacions amb altres entitats que també vulguin patrocinar aquesta acció de recuperació ambiental al campus.

- Que esperam veure començar la millora dels accessos al campus, la qual cosa reiter sense èxit des del primer any de mandat. Però confiem en el compromís que ja va contreure el president en ocasions anteriors i, també, ara darrerament. Sabem que haurem de suportar incomoditats, però potser serà un bon moment per prendre més en consideració la utilització del transport públic o d'optimitzar l'ús del privat, tot compartint-lo amb altres companys o companyes.

Sisè, pel que fa el **pla estratègic**, hi ha una comissió *ad hoc* que hi treballa i ja té quasi enllestida una proposta per sotmetre a la Junta de Govern, per després, si escau, sotmetre-la al Claustre. Els temes treballats són de llarg abast i volen servir per definir el model d'universitat del segle XXI, i al mateix temps dissenyar mesures concretes d'actuació.

Hi insistiré; el Pla estratègic ha de ser un instrument d'alineació de les forces de la institució a l'entorn d'objectius comuns, de manera que tots els que formam la comunitat universitària ens puguem sentir com a parts integrants d'un mateix projecte, que sigui, alhora, realista i engrescador, i es converteixi en la clau que obri les portes de la cultura i de l'educació als nostres ciutadans.

Aquests bons propòsits i la seva consecució hauran de coincidir en el temps amb la discussió al Congrés dels Diputats del projecte de **Llei orgànica d'universitats**.

La incertesa que implica el començament del tràmit parlamentari d'aquesta Llei, amb un desencontre total entre Ministeri i universitats, ha cristal·litzat en una desqualificació sistemàtica de la ministra d'Educació, Cultura i Esports, Pilar del Castillo, i també del president del Govern, senyor Aznar. Aquest Projecte de Llei aprovat pel Consell de Ministres ha generat també un ampli rebuig dels agents socials i de les forces polítiques, la qual cosa hauria de fer reflexionar sobre el seu contingut i sobre la necessitat d'adoptar actituds, obertes i flexibles, que permetin arribar al desitjable consens que requereix la Llei d'universitats que necessita la nostra societat.

Al meu entendre, el procediment ha estat del tot equivocat, enfront del menyspreu a la comunitat universitària crec que hauria estat més oportú un diàleg previ i una voluntat de consens per fer arribar als grups polítics una proposta més d'acords que no d'imposicions.

El Projecte de Llei ha estat elaborat pel Ministeri des de la desconfiança en el sistema universitari actual i tractant de traslladar a la societat una imatge negativa de la institució universitària.

El fet cert és que, tal com pot acreditar-se per totes les estadístiques nacionals i internacionals, en els últims quinze anys s'ha produït el major avenç quantitatiu i qualitatiu de la història de la universitat espanyola. Disposam avui a Espanya d'un bon sistema universitari, en aquest període s'ha doblat el nombre d'estudiants universitaris i la nostra producció científica ha crescut a un ritme del 8,4 per cent anual, enfront del 2,2 per cent que ha crescut el conjunt de la producció científica europea.

Una desconfiança, deia, cap a la comunitat universitària que ha tingut la seva expressió més notable en el procediment previst perquè les universitats s'adaptin a la nova Llei, negant la legitimitat democràtica als actuals representants universitaris.

Altres aspectes que consideram negatius, des de la CRUE, són, de forma esquemàtica:

- La nova distribució de competències prevista entre Administració central, administracions autonòmiques i universitats, així com la configuració de l'estructura i els òrgans de govern universitaris, on no es distingeix amb claredat les funcions de direcció, gestió, representació i control, fet que, juntament amb la complicada elecció dels membres, anuncia un funcionament difícil, generador d'instabilitats i incompatible amb la governabilitat.

A les juntes de facultat o escola i als consells de departament, que haurien de ser òrgans col·legiats de govern, s'hauria d'assegurar la participació dels diferents sectors de la comunitat universitària, en la forma que assenyalassin els Estatuts de cada universitat.

- Quant a l'elecció del Rector per sufragi universal directe, jutjam que aquest procediment pot resultar complicat i costós.

És, per altra part, un sistema del qual solament coneixem una referència al panorama universitari mundial: la Universitat de San Carlos a Guatemala.

- El procés d'habilitació proposat —que, més que una habilitació, és un examen nacional—és una fórmula insòlita en l'actualitat, inimaginable a Europa ni a cap altre país de major desenvolupament universitari.

Un sistema mixt d'acreditació curricular estatal, combinada amb l'especificació de les proves de selecció del professorat en els Estatuts de cada universitat —sempre segons els principis d'objectivitat, capacitat i mèrits— seria una alternativa per considerar. Aquest sistema funciona ja amb èxit en altres països del més alt nivell científic.

- Tot i que el Projecte de Llei incorpora perspectives que podrien resultar interessants per al desenvolupament del principi d'autonomia econòmica i financera de les universitats, peca de no definir un gran pacte de finançament universitari, compromentent un acord de coresponsabilitat financera entre l'Administració central i les comunitats autònomes que permeti arribar a nivells de finançament similars al de la Unió Europea.

Pel que correspon a les universitats de prestar l'important servei públic de l'educació superior, del qual són beneficiaris tant els ciutadans individualment com la societat en general, s'haurien d'establir criteris de finançament que garantissin condicions essencials d'homogeneïtat en els fons públics aportats per les administracions corresponents, assegurant així la qualitat i l'equitat en el conjunt de l'oferta universitària.

A més, s'haurien de garantir compromisos pressupostaris clars per a l'efectiva aplicació de la Llei abastant àmbits com:

- El desenvolupament d'un sistema de beques amb nivells de finançament similars als de la Unió Europea.

- La mobilitat de professors, estudiants i PAS.

- La incorporació al sistema universitari de tecnologies del coneixement i la informació així com finançament de l'accés a les fonts electròniques de documentació científica i tecnològica.

No obstant això, d'acord amb l'encomana de gestió que vàrem rebre del Claustre, per un segon mandat, seguirem treballant per la millora quantitativa i qualitativa de la nostra universitat, reconeguda per la comunitat científica nacional i internacional, sabedors que aquesta millora no hauria estat possible sense la dedicació i l'esforç dels nostres universitaris, que han desenvolupat una destacable activitat.

En aquesta línia qualitativa i de modernitat, vull ressaltar uns objectius que em semblen inajornables, als quals dedicarem una bona part de la nostra feina els pròxims mesos. Són:

1. La necessitat d'incentivar el caràcter d'emprenedor i innovador entre els nostres estudiants com una manera de creació d'empreses i d'autoocupació.

2. La incorporació activa a la societat de la informació i del coneixement. Campus Extens pot ser una plataforma de popularització de l'accés i ús de les noves tecnologies de la informació i les comunicacions.

3. Incentivar instruments que facilitin l'accés dels nostres estudiants al món professional. Un món que necessita habilitats i coneixements de caire tecnològic i coneixement d'idiomes, en tots els àmbits del saber, sigui científic, humanístic, jurídic, econòmic, artístic, etc.

4. La vertebració d'un Espai Europeu d'Ensenyament Superior serà l'altra gran aposta dels pròxims anys.

A partir de les declaracions de Bolonya i París, es va conformant ràpidament una convergència entre els estudis universitaris europeus que ens obligarà en un futur proper a adaptar-nos a una estructura dels plans d'estudis comuna i generalitzada per a tot Europa. La pròxima aparició de les guies ECTS, elaborades pel Vicerectorat de Projectes i Relacions Internacionals, és ja el primer pas en aquesta direcció.

5. L'atenció especial a la formació continuada com una forma de revalidació o adquisició de nous coneixements, però també com una forma de recuperar aquells estudiants que varen abandonar els estudis per una oferta d'un lloc de treball: volem que puguin enganxar-s'hi de bell nou, convençuts que la formació és l'element clau del seu propi futur com a persones.

La formació continuada constitueix un dels elements més importants de la política social i econòmica d'un país i, també, un element bàsic de qualsevol estratègia orientada a la captació d'un major nombre d'estudiants. Tradicionalment, a Espanya aquest tipus de formació s'ha desenvolupat de forma majoritària al marge de les universitats. Sigui com sigui, però, les previsions són que aquesta formació, que ara és gairebé excepcional a les universitats, prest esdevindrà un important sector. Tot seguit, i per acabar, present un grapat d'idees per justificar tant la necessitat de fomentar la formació continuada a la UIB com la de cercar noves formes per desenvolupar aquesta formació.

- La societat del coneixement exigeix nous models d'aprenentatge; models caracteritzats perquè es basen en el fet que l'ensenyament es faci al llarg de tota la vida.

- Definir estratègies coherents i mesures pràctiques per fomentar l'educació permanent s'ha assenyalat com una necessitat en diferents fòrums internacionals. Tant és així que posar en pràctica l'ensenyament permanent és una de les prioritats de la Unió Europea.

- Desenvolupar la formació permanent és una obligació i, al mateix temps, una gran oportunitat per a les universitats.

- A hores d'ara, la formació permanent ja constitueix un element important de la realitat de moltes universitats, i també de la nostra.

- Ens hem de preparar per a un escenari universitari amb múltiples ofertes: de cada dia hi haurà menys mercat captiu. Cal tenir present que molt probablement les universitats perdran el caràcter territorial que avui tenen. Això, a curt termini, pot suposar una competència molt forta, tant en el camp dels ensenyaments regulats com de postgrau.

- És un tema que afecta totes les universitats. A casa nostra, però, adquireix uns perfils propis. Som un país petit i amb un mercat molt limitat.

- La tecnologia digital va transformant gairebé tots els aspectes de la vida. Som en una època de transició, de grans canvis metodològics en la formació. Aquests canvis estan marcats per les tecnologies de la informació. Les tecnologies de la informació i la comunicació marcaran les pautes per a la formació continuada de futur.

De les reflexions anteriors concloem que és del tot convenient desenvolupar un projecte de formació continuada que ens permeti poder competir en el mercat de la formació a distància. I la nostra universitat està ben preparada per a aquest repte; no de bades la metodologia de Campus Extens ha esdevingut un segell distintiu de la nostra aposta per aquest tipus de formació. No tan sols per la consolidació de les seus de Menorca i Eivissa, sinó també per les assignatures impartides al campus. El proper curs seran més de 200, i els professors implicats seran més de 170.

Per això, tal com vaig fer ahir a la Junta de Govern, avui vull anunciar la creació imminent d'una estructura de postgrau i formació continuada, per a la qual cosa ja he fet l'encàrrec al vicerector d'Estudiants i Relacions Institucionals.

Senyores i senyors, comença un nou curs i la vida continua. Vull agrair-vos a tots, professors, personal d'administració i serveis, i estudiants, l'esforç i entusiasme que dediqueu a la vostra tasca, que fa d'aquesta una universitat de qualitat i prestigi, objectivament demostrable, que ens permet veure l'horitzó de l'excel·lència. Una institució que vol conrear els sabers, la docència i la investigació per retornar a la nostra societat el que generosament en rebem.

Comença un nou curs en un moment crucial, però sabem que la formació i l'educació foren, són i seran les pedres angulars de la pau, la cultura, la convivència i el progrés en el món.

Moltes gràcies.

Aquest discurs no va ser pronunciat en la seva totalitat. No obstant això, el Rector en va destacar alguns aspectes i va comunicar que estaria a l'abast de tothom a la xarxa.